

УДК 343.2/7

І.І. Митрофанов,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ НОРМАТИВ І НОРМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Анотація. У статті аналізуються структурні частини норми кримінального права — кримінально-правовий норматив і гіпотеза, а також пов'язані з ними веління. Розглядається сутність таких кримінально-правових нормативів через співвідношення понять норми та нормативу. Досліджуються питання взаємозв'язку норм із нормативами. Констатується, що загальнообов'язкове правило щодо невчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ЗУпКВ, органічно пов'язані з ним веління, дотримання яких забезпечується примусовим потенціалом засобів кримінально-правового впливу.

Ключові слова: норма кримінального права, структура норми кримінального права, кримінально-правовий норматив, веління, пов'язані з кримінально-правовим нормативом, веління, пов'язані з гіпотезою норми права.

Постановка проблеми. Держава має бути цілком зацікавлена в протидії кримінальній активності населення, оскільки злочинність гальмує реформування та розвиток сучасного суспільства, створює атмосферу занепокоєності громадян, знецінює європейські цінності, ставить під сумнів можливості держави у встановленні (укріпленні) правопорядку в країні. Кримінально-правова наука своїми дослідженнями та сформованими на їх основі практичними порадами має допомогти законодавцю створити легальний фундамент для дієвої протидії злочинності. Сьогодні кримінально-правова законотворчість набула значних масштабів. Так, Верховною Радою України з 01.09.2001 прийнято 175 законів (у т.ч., з грудня 2014 року — 41 закон), якими вносилися різні зміни до нормативних

приписів Загальної й Особливої частин законодавства України про кримінальну відповідальність (далі — ЗУпКВ) безвідносно одні до одних. Подібний законотворчий процес призвів до поглибленого порушення принципу системності ЗУпКВ, що впливає на якість правозастосовчої практики. А в окремих випадках, наприклад, щодо спеціальної конфіскації майна законодавець змінює одне й те саме правило п'ять разів із моменту його введення (з 19.04.13). Такий підхід законодавця уможлиблюється через відсутність теорії, єдиних критеріїв кодифікації, зафіксованих у законі вимог до внесення змін до ЗУпКВ та правил застосування юридичної техніки при формулюванні норм кримінального права.

Розв'язанню таких проблем має сприяти вироблення доктринального

підходу до змісту норми кримінального права, її структурних елементів, встановлення порядку її конструювання. Такий підхід дозволить уникнути таких прикрих помилок як, наприклад, це відбулося при введенні до ЗУпКВ норм, в яких перебачено покарання за злочини проти журналіста. Так, відповідальність сьогодні за посягання на життя журналіста (ст. 348¹) настає з 16 років, а за умисне вбивство (ст.ст. 115–117) та всі види посягань на життя (ст.ст. 112, 348, 379, 400, 443) – з 14 років (законодавче, вводячи ці нормативні приписи Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК), не вніс зміни до ч. 2 ст. 22).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема визначення поняття норм кримінального права знайшла відображення у роботах таких вчених, як З.А. Астеміров, М.І. Бажанов, Б.Т. Базилев, Ю.В. Баулін, О.О. Дудоров І.Я. Козаченко, Н.М. Кропачев, Н.С. Лейкіна, М.І. Мельник, А.В. Наумов, М.О. Огурцов, М.І. Панов, В.Г. Смирнов, М.О. Стручков, О.М. Тарбагаєв, В.Я. Тацій, О.О. Чистяков, С.Д. Шапченко й інші. Однак слід звернути увагу на те, що вченим не вдалося на сучасному етапі розвитку кримінально-правової науки остаточно визначитися з розумінням норм кримінального права.

Формування мети статті. Із огляду на зазначене вище, метою наукової публікації є створення моделі дефініції норми кримінального права як загальнообов'язкового правила поведінки та пов'язаних з ними велінь, а також з'ясування сутності кримінально-правового нормативу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кримінальне право не є винятком у правовій системі, тому

теоретичні напрацювання теоретиків права можна визнати тим фундаментом, на якому мають базуватися наукові розроблення в галузях права. Особливо це стосується базових категорій: норми права, правовідносин, правових засобів, правового регулювання в цілому та його механізму тощо. Визначаючи норму права слід виходити з розуміння термінів, що складають розглядуване словосполучення.

Так, термін «норма» має декілька значень залежно від сфери життєдіяльності, в якій він використовується. Через цей термін, по-перше, відображаються певні статистичні закономірності, що існують в природі та суспільстві та супроводжують існування або функціонування тих або інших явищ, процесів, незалежних від людини. Наприклад, математична норма, що узагальнює поняття абсолютної величини числа (нормою вектору x називають його довжину); норма в біології та медицині – сукупність найсприятливіших умов функціонування й розвитку організму; до економічних норм відносяться такі поняття, як «норма виробітку», «норма рентабельності», «норма прибутку на активи», «норма матеріальних витрат» тощо.

По-друге, термін «норма» використовується для опису правила поведінки індивідів у соціумі, що розробляються людьми, їхніми соціальними інститутами або самопливом складаються в результаті взаємодії людей при тривалому спільному існуванні та спільній діяльності та мають виконати роль регулятора відносин між людьми. До таких норм слід відносити норми моралі, норми права, корпоративні норми, релігійні норми, традиції та звичаї. Сукупність цих норм є нічим іншим як нормами соціальними. Будь-яка соціальна норма визначається як правило поведінки індивідів

у соціумі, що: 1) характеризується своєю загальністю (адресовано до всіх суб'єктів); 2) має цільовий характер (спрямовано на унормування інтерацій між людьми); 3) це продукт свідомо-вольової діяльності людей (на відміну від традицій та звичаїв, що склалися об'єктивно).

Норма (латин. *norma*) у тлумачному словнику української мови означає: 1) звичайний, узаконений, загальноприйнятий, обов'язковий порядок, стан і т. ін.; зразок, правило поведінки людей у суспільстві; загальноприйняте правило в мові, літературі тощо; 2) установлена міра, розмір чого-небудь; комплекс вправ, необхідний для одержання певного розряду; 3) назва книги або прізвище автора, надруковані дрібним шрифтом внизу на першій сторінці кожного друкованого аркуша біля сигнатури; 4) поняття, яке узагальнює абсолютну величину (модуль) числа, а також довжину вектора [1, с. 792].

Слід відрізнити поняття «норма» та «норматив». Норма є дуже широким поняттям. Воно може використовуватися в різних галузях: економіка; юриспруденція; соціальні відносини; фінанси тощо. У загальному вигляді нормою слід визнавати усереднений показник, який відображає зміст і обсяг дій людини, що призводить до певного результату. В окремих випадках нормою позначається зміст і обсяг конкретного результату (наприклад, у промисловості це може бути кількість продукції, що випускає фабрикою за одиницю часу). Тобто, норма є усередненим показником, що має бути досягнутий. Норма може фіксуватися легально (наприклад, у нормативно-правових актах) або складатися історично (соціальні норми). При цьому в першому випадку норма здебільшого представляє собою певний

норматив. Розглянемо, що він собою представляє.

Норматив у тлумачному словнику української мови визначається як: 1) показник норм, згідно з якими проводиться певна робота або здійснюється, виконується що-небудь (наприклад, **гігієнічний норматив** — кількісний показник, який характеризує оптимальний чи допустимий рівень фізичних, хімічних, біологічних чинників навколишнього та виробничого середовища); 2) універсальна, широко поширена норма, яка стосується переважно питомих витрат сировини на одиницю кількості продукції та на інші одиниці, які характеризують об'єкт споживання ресурсів (наприклад, **економічний норматив** — узагальнююча норма, встановлена для широкого кола однорідних економічних показників; **норматив обігових коштів** — нормативний залишок товарно-матеріальних цінностей і витрат підприємства в грошовому обчисленні, необхідний для його нормальної роботи) [1, с. 792].

У соціальних інтераціях поняття «норматив» не можна визнати поширеним — частіше зустрічається словосполучення «норма поведінки», «соціальна норма» та «норма права». При цьому термін «норматив поведінки», «соціальний норматив» та «норматив права» застосовується досить нечасто. Це пов'язано з тим, що під нормативом необхідно розуміти показник, що містить обов'язковий обсяг дій людини, який призводить до певного результату. Норматив є показником, якого завжди слід дотримуватися. Він не може носити рекомендаційний характер. Якщо норма є усередненою результативністю яких-небудь дій людини, якої вона має дотримуватися, то норматив має досягти конкретної мети через свою поведінкову активність.

У галузях життєдіяльності соціуму, в яких поняття «норматив» уживається не так часто як поняття «норма», останнє може виступати синонімічним щодо терміну норматив в окремих випадках. Так, подібне уможливується у разі, якщо розглядаються розроблені та прийняті вимоги до поведінки державного службовця та сукупності його прав і обов'язків у межах правового статусу. Якщо дотримання таких вимог є обов'язковим для всіх державних службовців (як, наприклад, обов'язковість подання щорічних е-декларацій) через закріплення їх у Законах України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII та «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, а також ст. 366¹ «Декларування недостовірної інформації» КК України, то такі правові приписи слід відносити до категорії «норматив». Проте завдяки сталості терміну в наукових публікаціях продовжується використання словосполучення «норма поведінки», а формулювання «норматив поведінки» для опису відповідних соціальних правил слід визнавати у такому разі як синонім досліджуваного терміну.

До цих соціальних правил належать й норми права, що теоретиками права розглядаються як закріплені у джерелах права та відтворювані в поведінці суб'єктів права правила загального характеру, що визначають стандарти належної чи дозволеної поведінки або наслідки їх порушення, ефективна дія яких забезпечується державою [2, с. 129]. Норма права часто в правничій літературі ототожнюється із судженням як логічною формою. Разом з тим таке ототожнення не є правильним, оскільки судження є думкою про що-небудь або думкою, в якій стверджується або

заперечується що-небудь відносно предметів і явищ, їхніх властивостей, зв'язків і відносин, погляд на щось; виклад своїх думок, поглядів [1, с. 1411]. Судження можуть бути вірними або помилковими. Нормою ж права визнається думка, висловлення про належну або дозволену поведінку. Норми права моделюють не те, що є, а те, що має бути. Норми не можуть бути вірними або помилковими. Вони не можуть характеризуватися істинністю або хибністю, а розглядаються як справедливі або несправедливі, дієві або недієві тощо.

У загальнотеоретичній науці норма права визнається «вихідним елементом», «первинною клітинкою права» [3, с. 184]. Нормою кримінального права вчені-криміналісти визнають встановлене державою та виражене в ЗУпКВ загальнообов'язкове правило соціальної поведінки людей, що спрямовано на охорону суспільних відносин шляхом загрози застосування засобів кримінально-правового впливу за вчинення кримінальних правопорушень, а також реального їх застосування до осіб, які їх вчинили [4, с. 12-15]. Відповідно, кримінально-правовим ставленням є норма кримінального права в дії [5, с. 17]. Т.В. Кленова визначає норми кримінального права як законодавчо оформлені правила правомірної поведінки, що відрізняються особливою імперативністю вираження державної волі та тим, що призначені для регулювання відносин між громадянами та правозастосовчими органами держави, пов'язаних з фактами кримінально-протиправного діяння, покарання, а також звільнення від кримінальної відповідальності та покарання [6, с. 6]. М.І. Мельник вважає, що «саме розуміння правила поведінки в аспекті неприпустимої поведінки дозволяє

говорити про положення Особливої частини КК як про норми права, тобто норми недозволеної, неприпустимої поведінки суб'єкта» [7, с. 115-119]. На думку М.І. Ковальова, кожна норма є загальним правилом поведінки, що породжено законодавством про кримінальну відповідальність [8, с. 69].

Захищаючи докторську дисертацію, я визначив норми кримінального права як загальнообов'язкові правила щодо невчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, органічно пов'язані з ними веління, дотримання яких забезпечується примусовістю засобів кримінально-правового впливу [9, с. 5]. Однак назріла необхідність зупинитися на ключовому слові, яким є правило, через яке визначаються дефініції «норма права» та «норма кримінального права». За тлумачним словником сучасної української мови, правило — це положення, яким передається якась закономірність, стале співвідношення певних явищ; принцип, яким керуються у співжитті, у праці, в поведінці тощо, звичай, властивий якійсь групі, колективі людей; правила доброго тону — вишукані норми поведінки, що слугують зразком для наслідування [1, с. 1100].

Отже, тлумачення слова правило пов'язано з нормою поведінки, оскільки латинське слово норма найчастіше перекладається як правило. Разом з тим зустрічаються випадки, коли норма тлумачиться як зразок, встановлення або порядок. Так, словник іншомовних слів розглядає норму як узаконене встановлення, визнаний обов'язковим порядок, устрій чого-небудь, наприклад, юридична норма, норма літературної мови [10, с. 526]. Проте не всі види норми права можна розглядати як безпосередні правила поведінки. До таких норм слід віднести норми

кримінального права, які моделюються законодавцем як правила забороненої поведінки. Однак подібне розуміння таких норм залишає осторонь розпорядження Загальної частини КК України. Чи визнавати у цьому випадку останні нормами кримінального права й які правила вони містять?

Тобто, слід констатувати, що специфічність норм кримінального права не можна пояснити через загальновизнані підходи до визначення норм права. Не можна зрозуміти їх справжній зміст і через розуміння їх як заборони вчинення певних діянь. Норми кримінального права створюються для регулювання суспільних відносин, в яких зацікавлена як держава, так і соціум у цілому та його окремі індивіди. Указані суб'єкти безсумнівно заінтересовані в тому, щоб діяння, передбачені Особливою частиною КК України, взагалі не вчинялися, тому й своїм завданням КК України має запобігання злочинам. Під дією норм кримінального права регульовані суспільні відносини набувають статусу запобіжних кримінальних правовідносин, серцевиною яких є сукупність прав і обов'язків суб'єктів кримінального права. Створюючи норми кримінального права, держава встановлює обов'язок усім членам соціуму не вчиняти діяння, передбачені Особливою частиною КК України, перетворюючи їх у своерідний норматив.

Такий підхід пояснюється тим, що поняття «норма» та «норматив» взаємопов'язані між собою. Норма здебільшого є тим підґрунтям, який визначає норматив. Інакше кажучи, спочатку встановлюється найхарактерніша закономірність щодо певного обсягу дій особи або їхнього результату, а також визначаються її можливості стосовно домірного досягнення конкретної величини (запланованої

(визначеної законом) мети). Далі конструюється норма як показник, що є типовим для відповідних дій або їхнього результату. І в разі, якщо він визнається постійно досяжним, трансформується у відповідний норматив, якого має дотримуватися всі індивіди соціуму (або певний колектив чи працівник щодо виробничих нормативів) як це очікується від них при прийнятті такого нормативу.

Норматив також походить від латинського слова (*normatio* — упорядкування) й, як зазначалося вище, означає показник норм, відповідно до яких виконується яка-небудь робота, виконується яка-небудь програма [10, с. 527]. Це дає підстави для твердження, що законодавець, створюючи приписи Особливої частини ЗУпКВ, встановлює нормативи, які є обов'язковими для всіх членів суспільства — не вчиняти діяння, що ними передбачені. При цьому припис у тлумачному словнику сучасної української мови визначається як певний порядок, установлений керівними органами держави, установи, підприємства і т.ін.; правило, що є основою якого-небудь вчення, моралі, ідеологічного напрямку і т.ін.; канон; правило співжиття, норма поведінки; вказівка або порада діяти певним чином; настанова; встановлена норма в мові, літературі, мистецтві; вимога, обумовлена чим-небудь; основні правила в якій-небудь діяльності людської діяльності, обумовлені її сутністю; закони [1, с. 1126].

Норматив завжди пов'язаний з нормативністю кримінального права, що в найбільшій мірі виражає його функціональне призначення як регулятора суспільних відносин і є засобом об'єктивізації його власної ціннісної сутності [11, с. 698]. Нормативність означає, що норми кримінального права відображають не одиничні життєві

ситуації, а найпоширеніші, неодноразово повторювані, типізовані та позитивно оцінювані дії людей та їхніх об'єднань. «Причому фіксація такої моделі юридично значущої поведінки в статті нормативно-правового акта чи інших джерелах права (навіть з бездоганим дотриманням правил юридичної техніки) автоматично не перетворює цю модель на норму права, тобто правило правової поведінки людей (суб'єктів права). Для того, щоб вона стала таким правилом, необхідне її сприйняття людьми (суб'єктами права), або ж принаймні їх більшістю, як правильної, справедливої та її відтворення у відповідних діях (поведінці)» [2, с. 126]. У традиційній інтерпретації в нормативності вбачаються однакові вимоги до поведінки, що встановлюються публічною владою, й обов'язок їхнього дотримання під загрозою застосування відповідних санкцій.

Із висловленого випливає, що для позначення приписів Особливої частини КК, якими визначаються кримінально карані діяння та покарання за їх учинення, можна ввести категорію «кримінально-правовий норматив», під якою слід розуміти обов'язкову легальну вимогу щодо невчинення діянь, передбачених такими приписами. Кримінально-правовий норматив складається з диспозиції та санкції. Разом з тим норма кримінального права не обмежується кримінально-правовими нормативами, а в своїй структурі передбачає й приписи, які складають гіпотезу. Проте такі приписи розташовані в Загальній частині ЗУпКВ. У цих приписах визначаються: завдання норм кримінального права (ст. 1 КК України); джерела норм кримінального права (ст. 3 КК України); принципи чинності норми кримінального права у часі та просторі

(ст.ст. 4-10 КК України); положення, що стосуються юридичного факту (злочину) (ст.ст. 11-17, 32-43 КК України): положення, що стосуються суб'єкта (суб'єктного складу) кримінальних правовідносин, вини суб'єкта (ст.ст. 18-31 КК України).

Віднесення вказаних положень до гіпотези я пояснюю тим, що вона (гіпотеза) вказує на суб'єктів кримінального права та вміщує всю сукупність фактичних умов, за наявності яких кримінально-правовий норматив починає реалізовуватися в межах відновлювальних кримінальних правовідносин: обставин стосовно діяння, обставин чинності норми у часі та просторі. Всі ці обставини є необхідними правничими фактами для виникнення та динаміки (зміни та припинення прав, обов'язків і інших первинних кримінально-правничих засобів) вказаних правовідносин.

Із кримінально-правовим нормативом також пов'язані приписи Загальної частини КК України, що встановлюють загальні та спеціальні правила призначення та реалізації кримінально-правового засобу впливу (ст.ст. 44-108 КК України). Як нескладно побачити ці приписи стосуються санкції норми кримінального права. Диспозицію ж норми кримінального права можуть доповнювати приписи як за рахунок відсильних вказівок, так і бланкетних. Диспозиція є свідомим вибором індивіда між виконанням обов'язку не вчиняти діяння, нею передбаченого, чи невиконанням його (погоджуватися із обов'язковим правопорядком чи ні), що вказує на варіативність настання різних правничих наслідків за своє діяння. Саме ця остання обставина уможливує розгляд диспозиції як умови реалізації санкції норми кримінального права.

Я вже досліджував питання приписів, які є обов'язковими вимогами (правилами), що містяться в статтях Загальної й Особливої частин ЗУпКВ, і органічно доповнюють (уточнюють) зміст відповідного структурного елемента норми кримінального права або містять процедурні питання щодо її застосування та реалізації, що дозволило мені іменувати їх веліннями [12, с. 172-179]. У змісті поняття норми кримінального права пов'язаним з кримінально-правовим нормативом велінням буде розумітися як вимога дотримання зафіксованих у статтях КК приписів, що визначають законність, вмотивованість й обґрунтованість її застосування. При цьому у статтях ЗУпКВ ці приписи, що стосуються різних структурних елементів норми кримінального права, разом з кримінально-правовим нормативом мають забезпечити виконання завдань КК України — охорона найважливіших для соціуму цінностей та запобігання кримінально-протиправним посяганням. Виходячи з цього, мною був запропонований поділ велінь залежно від того, до якої частини норми вони відносяться, на: гіпотезні, диспозиційні та санкційні веління [12, с. 178].

Висновки з дослідження. Таким чином, норма кримінального права — це загальнообов'язкове правило щодо невчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ЗУпКВ, органічно пов'язані з ним веління, дотримання яких забезпечується примусовим потенціалом засобів кримінально-правового впливу. Норму кримінального права складають: 1) умови реалізації кримінально-правових нормативів (гіпотеза); 2) кримінально-правові нормативи — обов'язкові легальні вимоги щодо невчинення діянь, передбачених приписами Особливої частини КК.

Веліннями є обов'язкові вимоги (правила), що містяться в статтях Загальної й Особливої частин ЗУпКВ і органічно доповнюють (уточнюють) зміст відповідного структурного елемента норми кримінального права або містять процедурні питання щодо її застосування та реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. — К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. — 1736 с. : іл.
2. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. — К. : Ваіте, 2015. — 392 с.
3. Байтин М.И. Сущность права: современное нормативное правопонимание на грани двух веков / М.И. Байтин. — 2-е изд., доп. — М. : Право и государство, 2005. — 544 с.
4. Филимонов В.Д. Норма уголовного права = Norm of Criminal Law / В.Д. Филимонов. — С.-Пб. : Юридический центр Пресс, 2004 — 281 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. А.С. Беніцького, В.С. Гусавського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. — К. : Істина, 2011. — 1112 с.
6. Кленова Т.В. Уголовно-правовая норма : понятие, структура, виды : автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. юрид. наук : спец. : 12.00.08 «Уголовное право и криминология; исправительно-трудовое право» / Т.В. Кленова. — М.,1986. — 20 с.
7. Мельник М.І. Кримінально-правова норма чи соціальна аномалія? / М.І. Мельник // Право України. — 2004. — № 9.
8. Ковалев М.И. Советское уголовное право. Советский уголовный закон : курс лекций / М.И. Ковалев ; отв. за вып. : В.М. Семенов. — Свердловск : Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1974. — Вып. 2. — 226 с.
9. Митрофанов І.І. Теоретичні засади механізму реалізації кримінальної відповідальності : автореф. дис. на здобуття наукового ступ. д-ра юрид. наук : спец. : 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / І.І. Митрофанов. — Харків, 2017. — 38 с.
10. Словарь иностранных слов. — 18-е изд., стер. — М. : Рус. яз., 1989. — 624 с.
11. Вечерова Є.М. Нормативність як кримінально-правовий феномен: до постановки питання / Є.М. Вечерова // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф. крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукраїнська Асоціація крим. права». — Миколаїв : Іліон, 2016. — С. 684-701.
12. Митрофанов І.І. Кримінально-правова норма та пов'язані з нею веління / І.І. Митрофанов // Публічне право. — 2016. — №1 (21). — С. 172-179.

Митрофанов І.І.

Уголовно-правовий норматив и норма уголовного права.

Анотація. В статье анализируются структурные части нормы криминального права — уголовно-правовой норматив и гипотеза, а также связанные с ними веления. Рассматривается сущность таких уголовно-правовых нормативов через соотношение понятий нормы и норматива. Исследуется вопрос взаимосвязи норм с нормативами. Констатируется, что общеобязательное правило по поводу несовершения общественно опасного деяния, предусмотренного ЗУоУО, органически связанные с ним веления, соблюдение которых обеспечивается принудительным потенциалом средств уголовно-правового воздействия.

Ключевые слова: норма уголовного права, структура нормы уголовного права, уголовно-правовой норматив, веления, связанные с уголовно-правовым нормативом, веления, связанные с гипотезой нормы права.

I. Mitrofanov

Criminal-legal standard and the norm of criminal law.

Summary. The article analyzes the structural parts of the norm of criminal law — the *criminal-legal* standard and the hypothesis, as well as the related orders. The essence of such *criminal-legal* norms through the ratio of the concepts of norm and norm is considered. The issue of the relationship between norms and norms is being investigated. It is stated that the generally binding rule regarding the failure to accomplish a socially dangerous act provided for by the criminal law, organically related to it, the observance of which is ensured by the compulsory potential of the means of criminal law influence.

Keywords: *criminal-legal norms*, structure of *criminal-legal norms*, criminal-legal standard, the decrees associated with the criminal-legal norm, the orders connected with the hypothesis of the rule of law.

